

Analyse trend en hotspots Alsemambrosia

23 januari 2023

Dion van der Hak, Elske Koppenaal & Baudewijn Odé (FLORON)

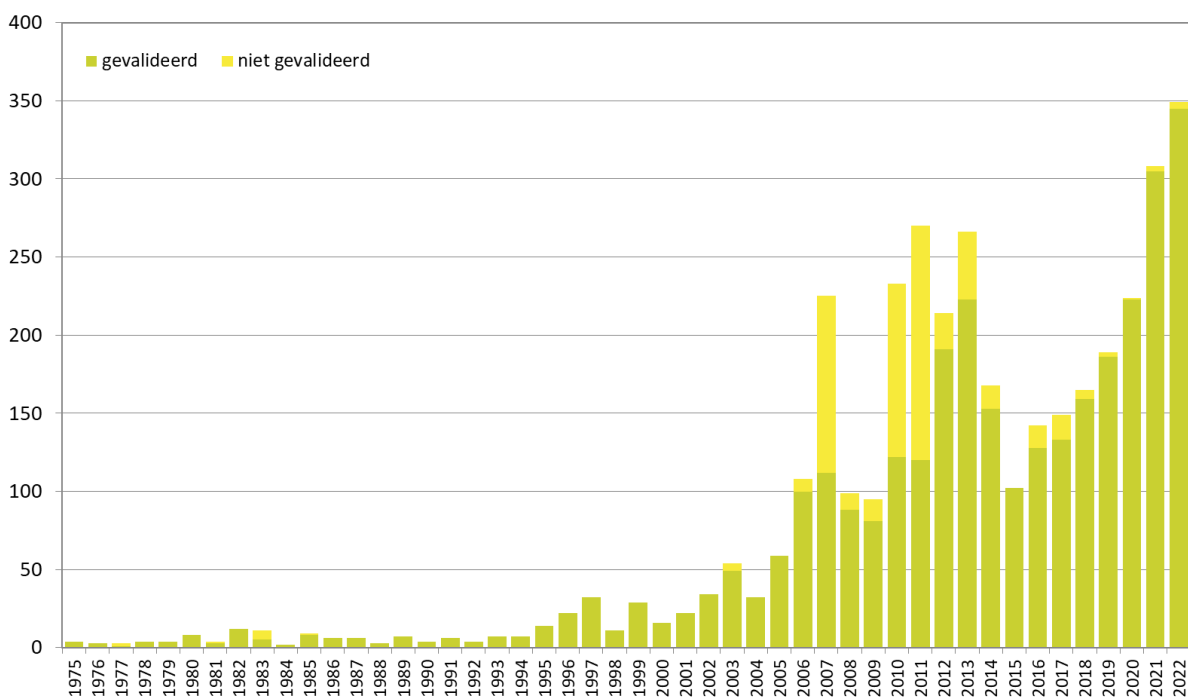
*Jaarlijks wordt door FLORON, NVWA, Pollennieuws / Flora van Nederland, De Natuurkalender / Wageningen UR & Leids Universitair Medisch Centrum de Ambrosiacampagne uitgevoerd. Ambrosia's zijn uitheemse planten die sterke hooikoortsklachten kunnen veroorzaken in het najaar. Alsemambrosia (*Ambrosia artemisiifolia*) is veruit de meest voorkomende Ambrosiasoort in Nederland. Na bundeling van de gegevens uit de belangrijkste bronnen van waarnemingen; o.a. NDFF en Waarneming.nl, is een analyse gedaan naar de verspreiding en trend van Alsemambrosia in de periode 1975 t/m 2022. Daarnaast is op basis van de beschikbare gegevens een analyse gedaan naar de omvang van groeiplekken in de periode 2000-2022.*

Bloeiende Alsemambrosia (foto: Ruud Berinzen)

1 Trend

De trend is bepaald door het aantal kilometerhokken waarbinnen de soort is waargenomen door de jaren heen te vergelijken. Een kilometerhok (km-hok) is een gestandaardiseerd vlak van 1 bij 1 kilometer. Het werkelijk aantal individuele waarnemingen ligt veel hoger in gebieden waar veel waarnemers komen dan in gebieden waar weinig waarnemers komen, maar dit zijn (vaak) waarnemingen van dezelfde populatie. Door te kiezen voor km-hokken in plaats van individuele waarnemingen wordt voor dubbele waarnemingen van dezelfde populatie in hetzelfde jaar in hetzelfde gebied, maar met een iets ander coördinaat, gecorrigeerd. Er is in de analyse tevens onderscheid gemaakt tussen betrouwbare waarnemingen (d.w.z. gevalideerd, bijvoorbeeld als de waarnemer een foto van de plant bij de waarneming heeft gevoegd) en minder betrouwbare waarnemingen (niet gevalideerd, bijvoorbeeld omdat er geen foto van de waarneming beschikbaar was en de plant nog niet bekend was van die locatie).

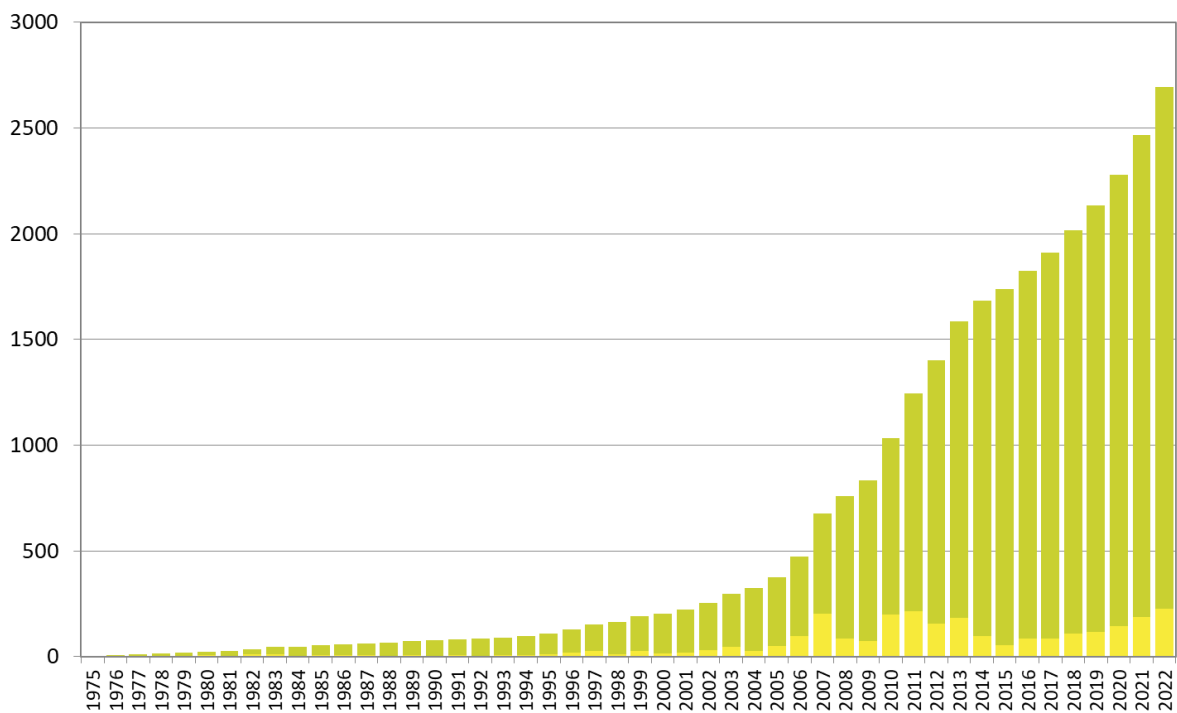
Figuur 1: Aantal kilometerhokken per jaar (y-as) waarin Alsemambrosia is waargenomen in de periode 1975 t/m 2022 (x-as).

Uit de analyse komt naar voren dat in de periode tot 2004 Alsemambrosia jaarlijks hooguit in enkele tientallen km-hokken werd gevonden (zie figuur 1). Vanaf 2005 nam het aantal waarnemingen van Alsemambrosia sterk toe. De afgelopen jaren werd de soort elk jaar in meer dan 100 km-hokken waargenomen, en de laatste 2 jaar in meer dan 300 km-hokken. Met name in de periode 1975-1985 zijn diverse provincies bijna dekkend in kaart gebracht. Als de soort toen algemener was geweest, was dit zichtbaar geweest in de grafiek. Dit duidt erop dat Alsemambrosia sinds het begin van de 21^e eeuw sterk in Nederland is toegenomen. Verder blijkt bovendien dat de soort in hoge mate in nieuwe gebieden opduikt (meer dan 50%). Het is dus niet zo dat er alleen maar beter wordt gezocht in gebieden waar de soort al eerder bekend was. De toename in de periode rond 2010 is voor een deel mogelijk te verklaren uit verhoogde media-aandacht voor Ambrosia en oproepen aan vrijwilligers en beheerders om waarnemingen door te geven. Ook de in 2012 en 2013 ontwikkelde apps, door

FloravanNederland.nl en Wageningen UR, en de lopende Ambrosiacampagne van de NVWA hebben mensen geïnformeerd en aangemoedigd om waarnemingen door te geven. Tussen 2015 en 2020 werden er minder Ambrosiawaarnemingen doorgegeven dan van 2010 tot 2014 (figuur 1), mogelijk mede doordat we in de campagne mensen ook oproepen de planten voor zaadzetting te verwijderen, maar de oorzaak is met de beschikbare gegevens niet te achterhalen. De afgelopen zeven jaar zien we wel weer een stijging van het aantal km-hokken waar de soort is waargenomen ten opzichte van 2015 (figuur 1). Het aantal km-hokken met Alsemambrosia is in 2021 voor het eerst boven het niveau van topjaren 2010 – 2013 uitgekomen. Deze stijging heeft zich in 2022 doorgezet.

We kunnen de data ook cumulatief presenteren (figuur 2), waarbij ook de eerdere waarnemingen in km-hokken worden meegeteld. Dit geeft geen realistisch beeld voor het totaal aantal waarnemingen, omdat er km-hokken zijn waar de soort weer verdwenen is. In deze figuur wordt echter wel zichtbaar dat ieder jaar nieuwe gebieden gekoloniseerd worden, ook in de laatste jaren.

Cumulatief aantal kmhokken met waarnemingen van Alsemambrosia per jaar (geel = nieuwe hokken)

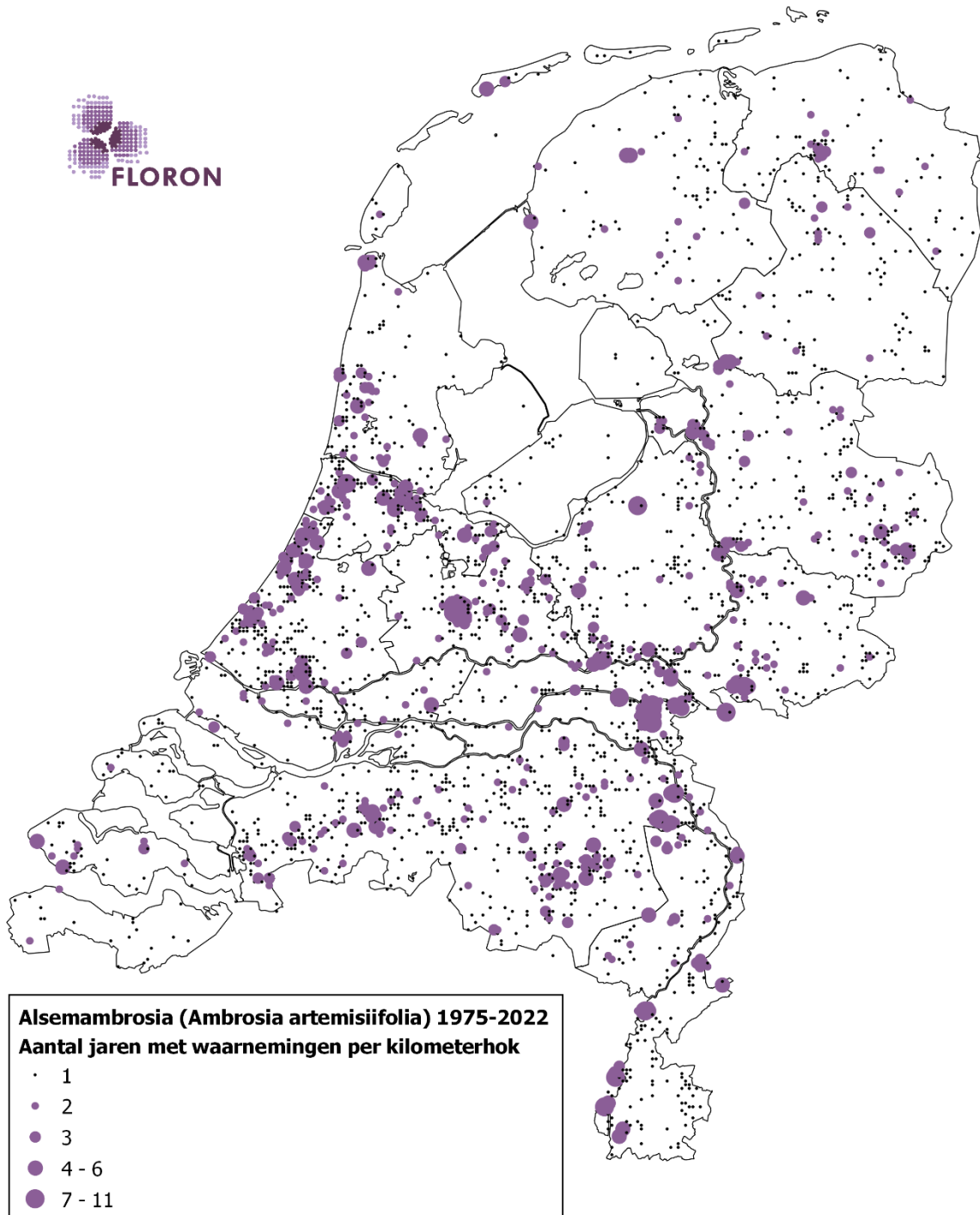
Figuur 2: Cumulatief aantal kilometerhokken per jaar (y-as) waarin Alsemambrosia is waargenomen in de periode 1975 t/m 2022 (x-as), met in geel de km-hokken waarin de soort voor het eerst is aangetroffen.

2 Hotspots

In totaal is Alsemambrosia tussen 1975 en 2022 in 2693 km-hokken in Nederland aangetroffen. Er is een ruimtelijke analyse gedaan waarbij is afgeleid op welke locatie (km-hokken) naar verwachting bestendige populaties van Alsemambrosia voorkomen in Nederland. De bestendigheid (of standvastigheid) van een populatie is in te schatten aan de hand van het aantal opeenvolgende jaren dat de soort op een locatie wordt waargenomen; hoe meer jaren de plant er al staat hoe standvastiger de populatie is.

Alsemambrosia heeft een voorkeur voor zonnige locaties, maar kan op diverse plekken overleven, zowel in stedelijke omgeving als in natuurgebieden. Uit de ruimtelijke analyse (zie figuur 3) blijkt dat de soort met name in stedelijke omgeving (stad, haventerreinen) herhaaldelijk wordt aangetroffen. Steden waar de soort vaak wordt waargenomen zijn onder andere Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Veghel, Nijmegen, Enschede en Vlissingen. In stedelijk gebied is de bevolkingsconcentratie relatief hoog, dus is ook het gezondheidsrisico hoger, maar dit zijn juist de locaties waar Alsemambrosia in het verleden herhaaldelijk werd aangevoerd, bijvoorbeeld via vogelvoer of overslag van zaden. Daarnaast zijn er bestendige populaties te vinden in natuurgebieden langs de Rijn ten oosten van Nijmegen, in oostelijk Brabant en langs de Grensmaas. De groeiplaatsen langs de Rijn strekken zich tot in aangrenzend Duitsland uit.

Let op, deze ruimtelijke analyse (figuur 3) laat niet zien of op de locatie van de hotspots ook grote populaties aanwezig zijn, maar alleen in welke km-hokken Alsemambrosia in meerdere jaren is aangetroffen. Ook wil de afwezigheid van een stip niet zeggen dat de Alsemambrosia er niet staat; hij is mogelijk nog niet gerapporteerd. Er is echter genoeg reden om deze kaart te gebruiken als een signaalkaart en de betreffende gemeenten of andere overheden/beheerders met meer nadruk te benaderen om maatregelen te nemen.

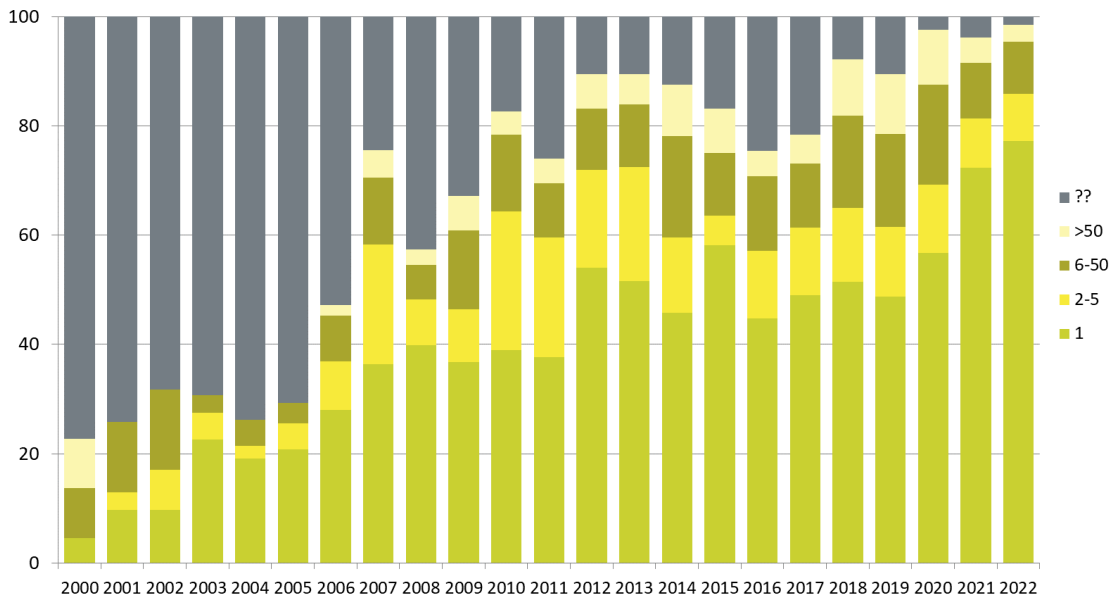

Figuur 3: Hotspots van Alsemambrosia in Nederland op basis van aantal jaren met waarnemingen in de periode 1975 t/m 2022.

3 Populatieomvang

Als laatste is er een overzicht gemaakt van de beschikbare gegevens omtrent de omvang van populaties van Alsemambrosia (zie figuur 4). Gegevens over de omvang van populaties zijn voor een groeiend aantal waarnemingen beschikbaar, inmiddels voor meer dan 95% van de waarnemingen. Hierbij moet worden opgemerkt dat voor een deel van de waarnemingen het niet zeker is of het om waarnemingen met 1 individu, of met een onbekend aantal gaat. Voor het merendeel van de waarnemingen gaat het om kleine populaties. Deze hebben vooral betrekking op planten uit tuinen en zijn in hoge mate terug te voeren op exemplaren die opgekomen zijn uit vogelvoer. Van deze meldingen in tuinen blijkt dat de planten meestal voor de bloei of zaadzetting worden vernietigd.

Toch hebben de laatste jaren 3 tot 12 procent van de waarnemingen betrekking op grote populaties (meer dan 50 exemplaren). Dit zijn over het algemeen populaties in het openbaar groen die gezien hun populatieomvang (zeer) veel zaden kunnen produceren, een zaadvoorraad in de bodem kunnen opbouwen en tot een bestendige populatie kunnen uitgroeien. Zeker gezien het feit dat zaden tot wel 40 jaar levensvatbaar kunnen blijven.

Figuur 4: Populatieomvang van Alsemambrosia, weergegeven als aandeel (%) in de waarnemingen van abundantieklassen (aantal exemplaren) in de periode 2000 tot en met 2022. (?? = aantal onbekend).

4 Conclusies en aanbevelingen

De hoofdconclusies zijn:

- Alsemambrosia is sinds het begin van deze eeuw sterk toegenomen en nam het aantal vindplaatsen de afgelopen 6 jaar ieder jaar toe. Het aantal km-hokken met waarnemingen van Alsemambrosia overschrijdt sinds 2021 zelfs de piekjaren tussen 2010 en 2013 en het aantal waarnemingen stijgt nog steeds.
- Belangrijke kernen van verspreiding zijn bekend en liggen voornamelijk in stedelijke omgeving, maar ten dele ook in natuurgebieden en agrarisch gebied.
- Circa 3 - 12% van de populaties is groot met een omvang van meer dan 50 planten.
- Een substantieel deel van de meldingen heeft betrekking op kleine aantallen planten in particuliere tuinen. Na herkenning worden de planten daar meestal uitgetrokken, maar komen soms ook in volle bloei voordat dat gebeurt.
- Op plaatsen waar de soort niet bestreden wordt kan zich een langlevende zaadvoorraad in de bodem opbouwen, welke de verwijdering bemoeilijkt en jaarlijkse nazorg noodzakelijk maakt.

De aanbevelingen zijn:

- Bestrijding ter voorkoming van grootschalige vestiging en het opbouwen van een zaadvoorraad lijkt nuttig en vooralsnog op de meeste locaties haalbaar.
- Bij de bestrijding moet ten minste worden voorkomen dat de planten zaad kunnen zetten. Om te voorkomen dat zaad via de compostering wordt verspreid, dient de plant liefst met het restafval te worden afgevoerd.
- Concentreer bestrijding op de langer bekende populaties (hotspots) en op nieuwe populaties die door waarnemers worden gemeld tijdens het groeiseizoen van Alsemambrosia (juli-oktober).
- Samenwerking tussen beheerders is van belang, omdat in diverse gevallen populaties zich in het werkgebied van meerdere beheerders bevinden.

Waarnemingen doorgeven kan via:

Telmee (www.telmee.nl)

Waarneming.nl (www.waarneming.nl)

NDFV Verspreidingsatlas (www.verspreidingsatlas.nl)

Gratis Android apps: snApp de exoot, ObsMapp, VERA, NDFV Invoer

Gratis IOS apps: snApp de exoot, iObs, NDFV Invoer

Meer informatie over Ambrosia:

ambrosiavrij.nu